

УДК 911.3:338.4

Копер Н.Є.

Сучасний стан розвитку промисловості Вінницької області: рівень, структура, динаміка, територіальні особливості

У період кардинальних змін в організації суспільства, переході до ринкової економіки серед усього спектру суспільно-географічних досліджень все більшого значення набувають розробки проблемних тематичних напрямків, пріоритетних у сучасних умовах. Серед них особливе місце належить вивченню трансформаційних процесів у промисловості регіонів, спричинених ринковими перетвореннями.

Наукові доробки з даної проблематики представлені в працях Г.В. Балабанова, І.О. Горленко, В.І. Захарченка, О. В. Заставецької, С.І. Іщука, В.П. Нагірної, О.М. Нижник, Г.П. Підгрушного, О.І. Шаблія та ін.

Промисловість Вінницької області, як і промисловість України загалом, зазнала значних структурних змін під впливом ринкових перетворень. Це проявилось передусім у значному спаді виробництва та скороченні чисельності зайнятих. Тому дослідження рівня розвитку промисловості Вінницької області важливе не тільки для прогнозування подальшого її розвитку, вдосконалення її структури і територіальної організації, але і для виявлення особливостей впливу промислової діяльності на соціальну сферу регіону. Адже, в умовах ринкових перетворень промислове зростання регіонів є одним із найважливіших чинників їх соціального розвитку. Цей вплив простежується на всіх територіальних рівнях і в різних формах.

Формування та розвиток промислової діяльності у області зумовлені різноманітними чинниками: як суспільними, так і природними.

Серед природних чинників найважливіше значення має мають мінерально-сировинні ресурси.

У складі ресурсного потенціалу області домінує будівельна мінеральна сировина. Загальнодержавне значення мають поклади каоліну, будівельного каміння, вапняку для цукрової промисловості та вапняку для виробництва вапна. Відповідно склалася спеціалізація гірничодобувної промисловості.

Рівень використання корисних копалин області нижчий середньо-державного, обсяги розробки корисних копалин можуть бути збільшені на підставі застосування нових технологій.

Природні чинники безпосередньо сприяли виникненню виробництва добувної промисловості, а опосередковано – галузей промисловості будівельних матеріалів (виробництво залізобетонних виробів і конструкцій, виробництво цегли тощо). Розвиваються у області й виробництва, які використовують дефіцитні природні ресурси, зокрема лісові – деревообробна та целюлозно-паперова промисловість.

Крім природно-ресурсних чинників розвиток галузей промисловості у області зумовлюється і суспільними чинниками (суспільно-географічним положенням регіону, розвитком матеріально-технічної бази, демографічною ситуацією в регіоні, суспільними потребами тощо).

Промисловість малих міст складає основу промислового потенціалу області. Однак умови функціонування промислових підприємств у них неоднакові. Ладижин – центр енергетики, Хмільник – курорт державного значення, Козятин і Жмеринка – транспортні вузли. Інші міста – невеликі центри переважно харчової промисловості.

Суспільні потреби (населення та господарства області і держави загалом) зумовили розвиток у області теплової енергетики, мікробіологічної, хімічної, харчової та деяких інших галузей промисловості.

Чинниками негативного впливу на функціонування промислового сектору області є відсутність потрібних фінансових ресурсів у потенційних вітчизняних замовників та виробників, неефективний менеджмент та збитковість значної частини промислових підприємств.

Виробничий потенціал. У Подільському районі за обсягом основних виробничих фондів Вінницька область займає перше місце – 29791 млн. грн. (41,3%), що становить 2,9% від таких фондів України.

Співвідношення між виробничими і невиробничими основними фондами складає 66,8% і 33,2%, тоді як в Україні вони співвідносяться як 64,3 і 35,7%. Це свідчить про досить прогресивну структуру цих фондів у області.

Галузева структура основних виробничих фондів починаючи з 2000 року не зазнала суттєвих змін: зосереджені вони в основному в промисловості (35,8%), сільському господарстві (11,3%), транспорті і зв'язку (14,5%). Дана структура не є перспективною і вимагає суттєвого удосконалення. Основну їх частину мають концентрувати галузі промисловості новітнього (п'ятого) технологічного укладу. В останні роки спостерігається тенденція до збільшення частки основних фондів у невиробничій сфері, а саме операціях з нерухомим майном, оренді, інжинірингу та наданні послуг підприємцям (18,2%), що є позитивним.

Інноваційний потенціал. У 2007 р. інноваційну діяльність у промисловості Вінницької області здійснювали 32 підприємства. Питома вага їх у загальній кількості підприємств склала 9,4%. Основними напрямками інноваційної діяльності є такі:

Застосування принципово нових машин і матеріалів. Це найбільш

поширений напрямок інноваційної діяльності в області. Впроваджували дані інновації 18 підприємств, що становить 56,3% від загальної їх кількості.

Впровадження нових технологічних процесів. У цьому напрямку працює 15 підприємств (46,9%). У 2007 р. було впроваджено 24 процеси, із них 37,5% відносяться до маловідходних і ресурсозберігаючих (6 підприємств).

Освоєння нових видів продукції. У 2007 р. цим напрямком займалось 13 підприємств (40,6%). Було освоєно 37 нових видів продукції, із них 4 нових види техніки, що у 27 раз менше, ніж у 2002 р.

Патентно-ліцензійна робота. Це порівняно слабоосвоєний і нестабільний напрямок інноваційної діяльності у комплексі. У 2007 р. було придбано 27 нових технологій, із них 5 прав на винаходи, 15 – на корисні моделі, 7 – промислові зразки.

Загалом за 2007 р. у промисловості області було вироблено інноваційної продукції на загальну суму 77,2 млн. грн., що складає тільки 1,1% від загального обсягу виробленої продукції.

Відмічаються і територіальні диспропорції в інноваційному розвитку промисловості Вінницької області. Так, на м. Вінницю припадає 70% впроваджень нових видів продукції, тоді коли її частка у загальному виробництві продукції області складає близько четверті.

Які ж причини стримують розвиток інноваційної діяльності в країні загалом та області зокрема? Передусім – це відсутність фінансування (на 90,6% підприємств). Навіть добре продумана інноваційна політика не є реальною в умовах тривалої інвестиційної кризи. У зв'язку з цим слід різко посилити роль держави у залученні інвестицій в основні види економічної діяльності, а саме в розвиток промисловості.

Інвестиційний потенціал. У 2007 році підприємствами та організаціями усіх форм власності в промисловість Вінницької області спрямовано 4136177 тис. грн. інвестицій в основний капітал, що становить 29,7% від загальної кількості. Аналіз інвестиційної діяльності в галузевому розрізі показує (табл. 1), що

Таблиця 1.

Інвестиції в основний капітал за видами промислової діяльності*

(у фактичних цінах тис. грн.)

	2004	2005	2006	2007
Промисловість	359159	414519	612365	1226558
Добувна промисловість	4176	16606	24608	49753
Переробна промисловість	274621	287047	451087	983800
Виробництво харчових продуктів	219544	198989	305892	533068
Легка промисловість	7780	5591	3803	7076
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини	1661	9364	18333	279519
Целюлозно-паперова	1259	8890	9635	10671
Хімічна та нафтохімічна промисловість	5005	27165	29274	30848
Металургія та оброблення металу	9452	4151	10037	18468
Машинобудування	24145	20212	26509	56453
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	80362	110866	136598	193005

*Складено і розраховано за даними Вінницького обласного управління статистики.

найбільші інвестиції отримала харчова промисловість (43,4% від загального обсягу, або 533068 тис. грн.). Зокрема технічно переозброєно і реконструйовано

Гайсинський і Погребищенський цукрові заводи, перепрофільовано деякі морально й фізично застарілі підприємства. Малі асигнування у машинобудування (56453 тис. грн.), а також у легку промисловість (7076 тис. грн.), закріплюють процес деіндустріалізації області й загострюють проблему безробіття, особливо в містах.

Основним джерелом інвестицій в промисловості залишаються власні кошти підприємств та організацій (49,5% від загального обсягу вкладень). Намітилась тенденція до збільшення інвестиційних надходжень з держбюджету (4%), хоча за останній десяток років вони скоротилися більш як в 10 разів. Незначними є і кошти зарубіжних інвесторів (3%), що говорить про низьку інвестиційну привабливість вітчизняних підприємств та підприємств області зокрема. Державні інвестиції спрямовуються здебільшого у високотехнологічні галузі машинобудування, що є позитивним моментом, тоді як зарубіжний інвестор зацікавлений у розвитку традиційних сировиномістких галузей – цукрової промисловості, видобутку каолінів тощо. Поряд з цим досить значними є позики та кредити в банках (19,1%), без яких на сьогодні неможливе існування більшості промислових підприємств.

Аналізуючи територіальний зріз інвестиційної діяльності неважко помітити, що абсолютним інвестиційним лідером є Вінниця. На розвиток промисловості в ній припадає 36,1% обсягів інвестицій, причому основну їх частину – в новітні галузі (83% – у машинобудування та металообробку). Значними є інвестиції в промисловість Вінницького (12,3%), Гайсинського (3,6%), Калинівського (4,5%), Тиврівського (2,8%) районів, тут переважає вкладання коштів у старі галузі (харчову, промисловість будівельних матеріалів тощо).

Найбільшими промисловими підприємствами області з іноземними інвестиціями є такі як: Компанія "Nemiroff" - лідер українського горілчаного ринку; ТОВ "Барлінек Україна" (з участю польських інвестицій)- основним продуктом компанії є трьохпластинчата барлінецька дошка, яка застосовується при виробництві дерев'яних підлог (реалізується в 30 країнах світу); ЗАТ "Пфанер Бар" (австрійський капітал) - створене з метою організації переробки сільськогосподарської продукції та розливу натуральних соків в упаковку типу Тетра Пак; ТОВ "Люстдорф" - компанія є виробником широкого асортименту молочних продуктів, що випускаються під торговими марками "На здоров'я" і "Селянське"; ТОВ "Агрона Фрут Україна" (присутні інвестиції австрійського походження) - основними напрямками діяльності підприємства є виробництво концентрованих фруктових та овочевих соків, виробництво пюре в асептичній упаковці без будь-яких консервантів, виробництво фруктових наповнювачів до йогуртів з частинками фруктів і ягід; ВАТ "Вінницька кондитерська фабрика" - торговельна марка "Roshen" (Інвестиції концерну "Укрпромінвест" та іноземні інвестиції різного походження) - вид діяльності: випуск цукерок, шоколаду, тортів [3].

Територіальне поєднання і взаємодія природних і суспільних чинників промислового розвитку знаходить безпосередній прояв у **рівні територіальної концентрації виробництва**.

Обчислення індексу територіальної концентрації (*I_{тк}*) промисловості показали, що найвищі його значення характерні для міста Вінниці – 7,57 та Тростянецького району – 5,77 (за рахунок м. Ладижин), найнижчий – 0,02 – для Оратівського району (середній по області – 0,86). Високий *I_{тк}* мають: Немирівський – 1,25, Тиврівський – 1,23, Калинівський – 0,83, Тульчинський –

0,79 райони. До районів із середніми рівнями територіальної концентрації промисловості відносять Барський – 0,57, Іллінецький – 0,50, Крижопільський – 0,50, Бершадський – 0,43, Могилів-Подільський – 0,40 райони. Решта районів мають низький рівень *Ітк*.

Отже, особливістю територіальної концентрації промислового виробництва у Вінницькій області є її асиметричність (поляризація): значне зосередження промислового потенціалу в обласному центрі та місті Ладижин. Крім того, для області характерна висока порайонна диференціація територіальної концентрації промисловості і великий „розмах варіацій” цього показника в розрізі районів. Великою є й кількість районів з показником *Ітк* нижче середнього (більше 20 районів). Це говорить про необхідність зменшення асиметричності у територіальному розвитку промисловості області.

В умовах становлення ринкових відносин мінливою є й **динаміка промислового виробництва**, причому як загальна, так і секторальна, і регіональна, яка в останні роки набуває позитивного значення. Порівняно з 2000 р. у 2007 р. обсяг продукції промисловості Вінницької області становив 104% (по Україні 111,1%), тобто після значного спаду, значення обсягів виробництва 90-х рр. відновилися тільки у 2007 р. (рис. 1).

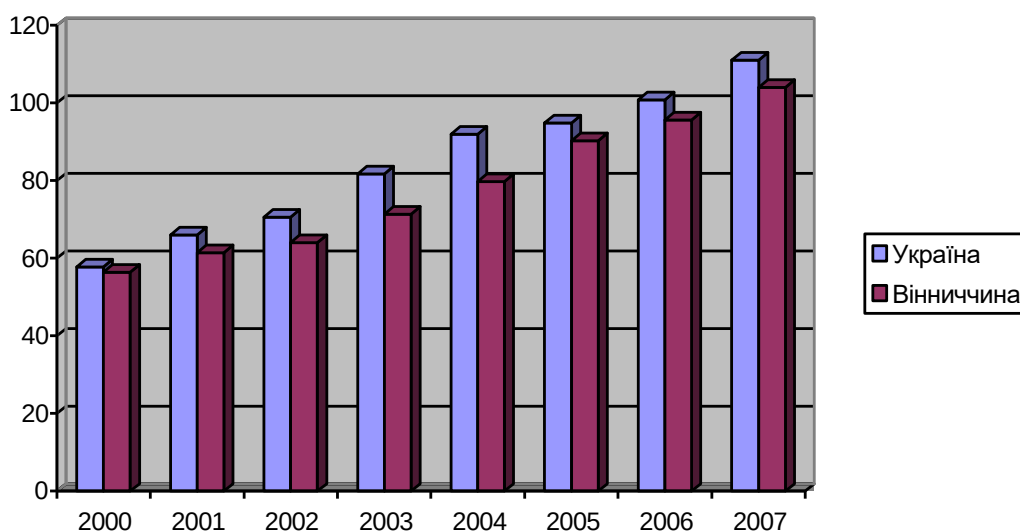
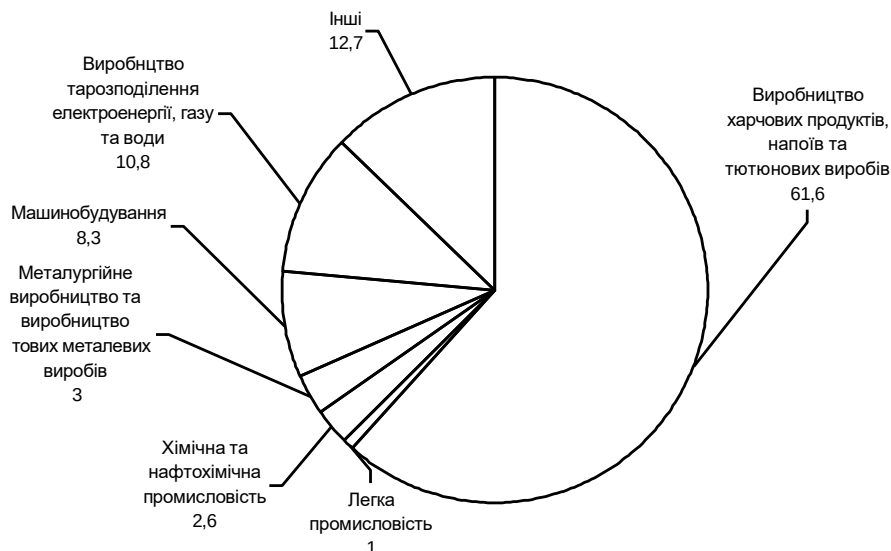

Рис. 1. Динаміка промислового виробництва у Вінницькій області та Україні, % до 1990 р. [2, с. 152].

За видами економічної діяльності у 2007 році найбільша частка промислової продукції припадала на виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 64,5%, виробництво та розподілення енергії газу та води – 10,4%, машинобудування – 8,4% (рис. 2).

На основі особливостей ринкових перетворень у промисловості Вінницької області, зокрема зміни обсягів виробництва у окремих галузях, ми виділили групи видів промислової діяльності за масштабами скорочення виробництва, починаючи з 2000 року. До першої групи ми віднесли машинобудування (скорочення обсягів виробництва на 6,6%); до другої групи – виробництво харчових продуктів (12,6%); до третьої групи – целюлозно-паперове виробництво (21,6%) та легку промисловість (22,8%).

Скорочення обсягів виробництва машинобудівної галузі відбувається через важкий фінансовий стан підприємств, незабезпеченість сировиною та паливно-

Рис. 2. Розподіл обсягу реалізованої продукції промисловості за видами діяльності у 2007 р. (до загального обсягу; відсотків) [2, с. 157].

енергетичними ресурсами. Вагомим недоліком є неконкурентоспроможність продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках і як наслідок низький попит споживачів. Одним із шляхів виходу із такої ситуації є створення та освоєння вітчизняними виробниками нової наукоємної конкурентоспроможної продукції.

Вкрай негативним для області є падіння обсягів виробництва харчових продуктів, адже харчова промисловість є основою розвитку промислового комплексу Вінниччини. Основною причиною такого стану є кризова ситуація в бурякоцукровому комплексі. В період ринкових перетворень відбувся кількісний (трансформаційний) спад потужностей і обсягів виробництва у всіх ланках комплексу. З наявних 39 заводів протягом 2001-2003 років 7 цукрозаводів області було ліквідовано через демонтаж устаткування, 12 – знаходяться у стані консервації. У 2008 році в області працювали 14 з 32 існуючих заводів. Крім того, більшість цукрозаводів на Вінниччині збудовані сто і більше років тому, вони аж ніяк не витримують конкуренції з аналогічними підприємствами, де працюють за сучасними технологіями, насамперед в напрямках підвищення собівартості, якості цукру, соціального розвитку. В.І. Захарченко пропонує створити міжгалузеву територіальну корпорацію на базі асоціації «Поділляцукор» з метою розвитку конкурентоспроможності та ефективності виробництва, без яких цукробуряковий комплекс взагалі не може вижити в ринкових умовах [1, с. 361]. Складовими великої корпорації повинні стати мережеві кластери організовані на базі цукрозаводів, їх сировинних зон, допоміжних і обслуговуючих виробництв тощо. Обов'язковою складовою промислового цукрового кластеру має стати соціальна сфера регіону. За умови розвитку і вдалого функціонування кластеру, повинні виділятися кошти на утримання відомчих об'єктів соціальної інфраструктури, будівництво житла для працівників, охорону довкілля тощо. Це дасть змогу стимулювати всіх учасників кластеру до висококваліфікованої праці, зменшить соціальну напругу в регіоні.

Причини кризи в легкій промисловості Вінниччини ті ж самі, що і в інших галузях: це і фінансова нестабільність підприємств, і відсутність нових технологій, порушення сталих виробничих зв'язків, наявність застарілого

устаткування, низька купівельна спроможність населення і як наслідок втрата своєї частки ринку. Для вирішення проблеми доцільно підприємствам легкої промисловості налагоджувати співробітництво із зарубіжними партнерами за толінговими (давальницькими) схемами та збільшувати частку реалізації продукції на внутрішньому ринку [1, с. 384].

Динаміка виробництва у промисловості Вінницької області має і *територіальну специфіку*.

За обсягами зростання виробництва до групи районів, що перевищили показники 1990 року входять: Немирівський (985,8%), Бершадський (317%), Літинський (283,8%), Вінницький (238,9%), Калинівський (231,8%), Козятинський (214,2%), Піщанський (212,8%), Шаргородський (188%) та інші райони. Збільшення виробництва в них відбулося за рахунок діяльності підприємств харчової промисловості. Найбільше скоротилися обсяги виробництва у Тростянецькому (до 29,0% від рівня 1990 р.), Теплицькому (23,6%), Ямпільському (25,5%), та ін. районах, що в першому пов'язано із закриттям цукрового заводу, а в двох інших – підприємств приладобудування та електронної промисловості.

Загалом у трьох районах області рівень промислового виробництва у 2007 р. не перевищував третини від рівня 1990 р. Дуже скоротилося промислове виробництво й у м. Вінниці (майже у 2 рази). Натомість Немирівський район (за рахунок залучення іноземних інвестицій компанією “NEMIROFF”) має значний ріст промислового виробництва.

Для детальнішої характеристики динаміки промислового виробництва в регіональному розрізі ми виділили чотири групи районів за масштабами скорочення виробництва у них:

1) 0 – 25%: Чернівецький (5,1%), Томашпільський (8,4%), Барський (20,8%) райони;

2) 25,1 – 50%: Могилів-Подільський (28,4%), Липовецький (29,7%), Мурованокуріловецький (32,2 %), Жмеринський (35,9%), Тиврівський (38,2%), Хмільницький (40,9%), Чечельницький (43,1%) райони;

3) 50,1 – 75%: Тростянецький (71%), Ямпільський (74,5%) райони;

4) 75,1 – 100%: Теплицький (76,4%) район.

Ще одним показником рівня промислового розвитку регіонів є ефективність промислового виробництва. Про ефективність промисловості Вінницької області свідчать показники питомих витрат основних факторів виробництва на одиницю продукції та одного зайнятого у цій сфері господарської діяльності.

В структурі витрат на виробництво та витрати на одиницю виробленої продукції (робіт, послуг) за основними видами промислової діяльності значно переважають матеріальні витрати (61,0%), що свідчить про значну частку матеріаломісткого виробництва (обробна промисловість – 66,4, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 68,6% та виробів з деревини – 70,4%). Амортизаційні витрати в промисловості становлять 2,9%, витрати на оплату праці – 10,6%, відрахування на соціальні заходи – 3,7% та інші операційні витрати – 8,8%.

Існують види промислової діяльності, які мають витрати на одиницю виробленої продукції більше 100 коп./грн. (целюлозно-паперове виробництво – 101,7 коп./грн., виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – 102,6 коп./грн.), що свідчить про збитковість виробництва. Середній показник витрат на

одиницю реалізованої продукції становить 97,27 коп./ грн.

Для аналізу *ефективності промислового виробництва* в розрізі районів добре було б використати показники рентабельності промислового виробництва, але наша регіональна статистика не наводить даних показників. Тому для оцінки ефективності промислового виробництва нами було взято показник прибутку (збитку) промислових підприємств.

Найвищі прибутки дає промисловість Немирівського, Гайсинського, Крижопільського районів та м. Вінниці. Значні показники прибутку у Вінницькому, Іллінецькому, Погребищенському, Тульчинському районах. Найбільш збитковими є підприємства Теплицького, Чернівецького районів, м. Могилева-Подільського.

Якщо порівняти показники ефективності виробництва з показниками територіальної концентрації промисловості, то можна побачити їх неспівпадіння. Наприклад, найбільші індекси територіальної концентрації промисловості має місто Вінниця та Вінницький район, а за ефективністю промислового виробництва виділяється тільки Немирівський район. Таке неспівпадіння вказує на відсутність прямої залежності між територіальним зосередженням промисловості та ефективністю її розвитку.

Оцінка *загального рівня промислового розвитку регіонів (P)* Вінницької області представлена нами через систему взаємопов'язаних індексів (табл. 2).

На основі показника загального рівня розвитку промисловості райони Вінницької області розділені нами на п'ять груп:

1. Райони з *найвищим у області рівнем промислового розвитку ($P > 4$)*. До цієї групи відносяться м. Вінниця, Тростянецький та Немирівський райони. В останні роки значно змінилася галузева структура промисловості м. Вінниці. Значний спад виробництва спостерігається в машинобудуванні, хімічній промисловості. Нині характерною особливістю промислової діяльності Вінниці є різке переважання харчової промисловості та перероблення сільсько-господарських продуктів. В місті діють такі потужні підприємства харчової промисловості, як ТОВ «Аграрна Фрут Україна», ТОВ «ABIC», ПП «ПАНДА», ВАТ «Вінницяхліб», ВАТ Вінницька кондитерська фабрика, ВАТ «Івано-Франківськ - Вінницям'ясо», ВАТ Вінницький міський молочний завод та інші. Високі показники промислово розвитку Тростянецького району визначає місто Ладижин – центр теплоенергетики, також тут має розвиток фармацевтичне виробництво, діють підприємства ТОВ «Ензимфарм», ДП «Ензим». Але найбільший інтерес із цієї групи представляє Немирівський район. У ньому завдяки діяльності компанії “Немірофф” створилися найкращі в області умови для одержання високих доходів. Це є яскравим свідченням вдалого залучення іноземних інвестицій у промисловість області.

2. Райони з *відносно високим рівнем промислового розвитку ($P = 1,5-4$)*. До цієї групи відносяться Вінницький, Бершадський, Іллінецький, Калинівський, Тульчинський райони. Високий рівень промислового розвитку цих районів визначається передусім високою прибутковістю підприємств харчової промисловості, наприклад Бершадського птахокомбінату та молокозаводу, Тульчинського маслосирзаводу та м'ясокомбінату, Калинівського ВАТ «Вінніфрут», Іллінецького молокозаводу компанії “Люстдорф”. Розвиток промисловості Вінницького району ми пов'язуємо перш за все з вигідним економіко-географічним положенням.

Таблиця 2.

Рівень промислового розвитку регіонів Вінницької області.

Регіони	Частковий рівень розвитку за:					Загальний рівень розвитку
	індексом територіальної концентрації виробництва	динамікою виробництва (до рівня 1990 р.)	коефіцієнтом душевого виробництва основних продовольчих товарів	індексом продуктивності праці у промисловості	індексом обсягу реалізованої промислової продукції	
Вінницька область	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
м. Вінниця	7,57	0,66	1,21	1,01	22,72	6,63
Барський	0,57	0,76	0,73	1,25	2,99	1,26
Бершадський	0,43	3,04	2,02	1,04	3,34	1,97
Вінницький	0,75	2,29	1,88	0,83	3,40	1,83
Гайсинський	0,34	1,32	1,07	1,85	1,18	1,15
Жмеринський	0,57	1,24	0,73	0,81	2,32	1,13
Іллінецький	0,5	1,74	2,4	1,01	2,74	1,67
Калинівський	0,83	2,22	0,12	1,01	3,79	1,59
Козятинський	0,59	1,59	1,49	0,85	2,53	1,41
Крижопільський	0,5	1,16	1,7	0,98	2,41	1,35
Липовецький	0,17	0,67	0,59	0,74	0,57	0,54
Літинський	0,3	2,72	1,76	0,76	1,69	1,45
Могилів-Подільський	0,4	0,68	0,66	1,30	1,45	0,90
Мурованокуриловецький	0,06	0,65	0,08	1,34	0,21	0,47
Немирівський	1,25	9,47	0,31	1,09	13,58	5,14
Оратівський	0,02	1,14	0,24	1,05	0,0001	0,49
Піщанський	0,15	2,04	0,06	0,85	0,55	0,73
Погребищенський	0,14	1,26	1,56	1,02	0,95	0,98
Теплицький	0,16	0,22	0,92	0,66	0,47	0,48
Тиврівський	1,23	0,59	0,3	1,10	3,77	1,40
Томашпільський	0,28	0,88	0,46	0,83	1,07	0,70
Тростянецький	5,77	0,62	0,7	0,75	12,26	4,02
Тулчинський	0,79	1,56	1,61	1,08	5,23	2,05
Хмільницький	0,28	0,96	0,39	1,01	0,97	0,72
Чернівецький	0,03	0,91	0,1	0,82	0,07	0,38
Чечельницький	0,1	0,54	0,07	0,88	0,26	0,37
Шаргородський	0,17	1,80	1,17	1,11	1,02	1,05
Ямпільський	0,11	0,24	0,13	1,07	0,15	0,34

3. Райони з *середнім рівнем промислового розвитку* (індекс 1-1,5). До цієї групи відносяться: Барський, Літинський, Жмеринський, Козятинський, Шаргородський, Тиврівський, Гайсинський, Крижопільський, райони. Показники розвитку даних регіонів відмічаються за рахунок діяльності таких підприємств: ТОВ «Пфанер Бар», ВАТ Літинський молочний завод, Жмеринське ТОВ «Експрес» з виробництва залізничних локомотивів та рухомого складу, Жмеринський м'ясокомбінат та маслосирзавод; ВАТ Козятинський птахокомбінат, ВАТ «Козятинхліб», ВАТ Шаргородський маслозавод, ВАТ Гніванський кар'єр, ВАТ Гніванський завод спецзалізобетону. Основною статтею доходів Крижопільського та Гайсинського районів є цукрова промисловість. З приходом інвестора – концерну «Укрпромінвест» - цукрові заводи даних районів, за досягнутими показниками роботи, займають провідне місце в Україні.

4. Райони з *низьким рівнем промислового розвитку* ($P = 0,5-1$). Ця група

включає 6 регіонів, а саме: Липовецький, Могилів-Подільський, Піщанський, Погребищенський, Томашпільський, Хмільницький райони.

Серед районів цієї групи найкращі можливості для розвитку промисловості має Могилів-Подільський район, для цього потрібно відновити стабільну роботу машинобудівного заводу, та Погребищенський район, за рахунок діяльності цукрового заводу концерну «Укрпромінвест».

5. Райони з *найнижчим рівнем промислового розвитку* ($P < 0,5$). До цієї групи увійшло 6 районів: Теплицький, Чернівецький, Муровано-Куриловецький, Оратівський, Чечельницький та Ямпільський райони. Це найбільш проблемні райони Вінницької області щодо розвитку у них промислового виробництва.

Отже, для районів Вінницької області характерна значна поляризація рівнів промислового розвитку. Це свідчить про необхідність удосконалення регіональної промислової політики спрямованої на пропорційне розміщення і динаміку промислового виробництва області, вибір територіально-диференційованих пріоритетів та раціональне використання економічних можливостей виявлених груп районів перш за все з метою їх впливу на соціальну сферу регіону.

1. Захарченко В.І. Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України. – Вінниця: Гіпаніс, 2004. – 548 с. 2. Статистичний щорічник Вінниччини за 2007 рік / За ред. С. Ігнатова; Відп. за вип. О. Шевченко. – Вінниця: Гол. упр. статистики у Вінницькій області, 2008. – 600 с. 3. www.vivinest.com.ua.

Vinnitsa region's districts characterized by considerable polarization of the level of industrial development. It means, that district industrial policy needs to perfect in proportional placing and dynamic of industrial production of region, it needs to choose territorial-differentiated priorities and rational using of economical possibilities of district's groups. The aim of it is to influence on social sphere of region.